

קרובות לספר במדבר

וידבר יי אל משה במדבר סיני

קב/במדבר א

תוכן הקרובה: כבוד גדול חלק ה' לבני ישראל במדבר. רחמי ה' נכמרו עליהם, סלח להם על חטא העגל, נתגלה למשה באוהל מועד וציווה למנות אותם 'שאו את ראש בני ישראל'. זה היה אות וסימן להרמת ראשם, להרבות טובתם. דור המדבר זכה יותר מכל דור אחר להתגלות השכינה על הר סיני וכמשכן. מתוך חיבתם של ישראל הודיע הקב"ה בפרוטרוט על מגינם באיזה שנה באיזה יום וכו'. בפיוט ג הפייטן מתפלל לגאולת ישראל מגלות מדבר העמים, ולגאולת הארץ משממה.

- א אוהבי נכבדות מדובר // בכבודו בעלותה ממדבר
גודל כבודו לה חובר // דוד בשוכנו עמה בשכן מחובר
המתה עליהם מלתך // והרפיתה להם מחילתך
זכרתם פי כם מלתך // חנינתם בפיתוי מלתך
טעם קול הדיבור // ידידים בידדות משכן גיבור

- א תוכן הפיוט: התגלות ה' למשה באוהל מועד והציוו לשאת את ראש בני ישראל במפקד, היו אות של כבוד ופיוס עם העם.
1 אוהבי ... ממדבר: בני ישראל זכו לכבוד, כשנאמר להם מתוך אוהל מועד: 'שאו את ראש'. נכבדות מדובר: לפי תה' פז, ג: 'נכבדות מדובר כך'. בכבודה: כינוי לישראל, עי' להלן, שו' 8. אוהבי: כמו אוהבי.
2 גודל ... מחובר: הכבוד היה בהתגלות השכינה באוהל מועד. דוד: כינוי לה', בשכן: במוכן שכינה, על משקל הסגולים, השווה דב' יב, ה: 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'.
3 המתה ... מחילתך: לפי יר' לא, כ: 'המו מעי לו רחם ארחמנו'. ה' ריחם על ישראל וסלח להם על חטא העגל.
4 זכרתם ... מילתך: דיבור אוהל מועד (=מילתך) ניתן מתנה לישראל לפי שמ"ב כג, ב: 'רוח ה' דבר בו ומלתו על לשוני', ואולי יש לפרש כי כם מילתך: ברית המילה, ויש כאן משחק מלים: מילה — מלה. חנינתם ... מילתך: השווה דברי הפייטן בקרובה י, שו' 4: 'חנינוך נערו פיתיו', ולהלן שו' 29, 30.
5 טעם ... גיבור: דיבור ה' למשה מאוהל מועד חיזק את בני ישראל. טעם: עניינו: רצון, דיבור. הדיבור: דיבור. ידידים: כינוי לישראל. ידידות משכן: לפי תה' פד; עי' להלן, שו' 9.

כוחו ייפו ונמו אשמעה מה ידבר // ליפנים ממשבצות מדבר

כך וידבר יי | אל משה במדבר סיני באהל מועד וג'
וְכָל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה מִמִּשְׁבְּצוֹת זֶהָב לְבוּשָׁה
וְכָל מַה יְדִידוֹת מִשְׁכְּנוֹתֶיךָ יי [צבנאות]

וְכָל אֲשֻׁמְעָה מֶה יִדְבֵּר הָאֵל יי כִּי יִדְבֵּר שְׁלוֹם אֶל עַמּוֹ
וְאֶל חֲסִידָיו וְאֶל יֹשְׁבֵי לְכִסְלָה

וְכִי מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עֵשֶׂן מִקְטֶרֶת מוֹר
וְלִבּוֹנָה מִכָּל אֲבֻקַּת רוּכָל

וְכִי לֹא בִסְתֵר דִּבְרָתִי בִּמְקוֹם אֶרֶץ חֹשֶׁךְ לֹא אִמְרָתִי לְזֹרַע
יַעֲקֹב תִּהְיֶה בִּקְשׁוֹנִי אֲנִי יי דוֹבִיר צֶדֶק מִגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל

מִיִּשְׂרָאֵל אֶהְיֶיב / יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶיב / מִגִּיד אֶהְיֶיב

(מגן)

ברוך

ב מְנַיִךְ דְּרִשְׁתָּה לְמַנּוֹת // נְשִׂאִים בְּרָאשֵׁימוֹ לְמַנּוֹת

6 כוחו ... ידבר: בני ישראל ייפו כוחו של משה, לפי שמ' כ. טז: 'ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה'. ליפנים ... מדבר: ה' דיבר אתו מתוך אוהל מועד פנימה, עי' להלן, שו' 8.

7 כֹּךְ וידבר: במדבר א, א תחילת הסדר, עי' מאן, כרך ב, עמ' 175.

8 וְכָל לְבוּשָׁה: תה' מה, יד: השווה תנח' במדבר ג (לפי דפוס מנטובה): 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני — עד שלא הוקם המשכן דיבר עמו בסנה ... אח"כ דיבר עמו במדין ... במצרים ... בסיני ... כיון שהוקם המשכן אמר: יפה היא הצניעות, שני' והצנע לכת עם אלהיך (מיכה ו, ח). התחיל מדבר עמו באוהל מועד, וכן דוד אמר: כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה. בת מלך — זה משה ... ממשבצות זהב לבושה — זו אהרן ... אמר הקב"ה: כך הוא כבודי שיהא מדבר מבפנים; תנח' בוכר, שם; במ"ר א, ג.

9 וְכָל [צבנאות]: תה' פד, ב: הפרק מלא כיסופים למשכן; השווה ספרי דברים, פיסקא שנב, עמ' 409: 'ישראל נקראו ידידים ... בית המקדש נקרא ידד'.

10 וְכָל לְכִסְלָה: תה' פה, ט: הפסוק נדרש על התגלות השכינה באוהל מועד כאות לכפרה, השווה תנח' נשא, כה: 'א"ר יהודה בר' סימון, יום שהוקם המשכן ... אמר משה, אשמעה מה ידבר האל ה'. אמר לו הקב"ה, שלום אני מדבר להם, שאין בלבי על בני כלום, שנאמר כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו ואל יושבו לְכִסְלָה, ובהרחבה בבמ"ר יב, א על כפרת חטא העגל.

11 וְכָל רוּכָל: שה"ש ג, ו; הפסוק נדרש בתנח', ב, על מלכי מזרח ומערב שהיו אומרים על בני ישראל במדבר: 'מי זאת עולה מן המדבר', עי' להלן בפיוט ד.

12 וְכָל מִיִּשְׂרָאֵל: יש' מה, יט: הפסוק נדרש במכילתא דרשב"י, עמ' 137: 'ר' יוסי אומר, הרי הוא אומר לא בסתר דיברתי, כשנתתי תורה לישראל לא נתתי לא בסתר ... אלא נתתי מתן שכרה בצדה, אני ה' דובר צדק ... מגיד אני שעשו לפני באהבה; מכילתא בחודש פ"א, עמ' 137.

ב תוֹכֵן הַפִּיּוֹט: מניין בני ישראל, מינוי הנשיאים ומשה בראשם, היה אות של מחילה לישראל והבטחה להצלחה ולריבוי.

- 15 סַחֲתָהּ סוֹד לְאִישׁ אַמּוֹנוֹת // עֲלִימוֹ כְּמֶלֶךְ לְהִימָנוֹת
פֶּקֶדְתָּהּ יוֹצֵר נִשְׁמוֹת // צָבָאוֹתָם לְצִדִּיק מַאֲשָׁמוֹת
קְרָאוֹת גּוֹלְגֻלּוֹתָם בְּשִׁימוֹת // רִבְבוֹתָם לְכָל יְהוּא לְשִׁמוֹת
שֶׁקֶדְתָּהּ לְטוֹכָה לְדוֹרָשָׁם // שֶׁפֶר לִיָּהּ חֵן לְרֹאשָׁם
תִּית לְמִטָּה יוֹנְקוֹת שׁוֹרָשָׁם // לְשֹׂאת לְמַעַל פְּרִי עֵנֶף רֹאשָׁם
- 20 כֹּכ שְׂאוֹ אֶת רֹאשׁ | כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שִׁמוֹת
כָּל זָכָר לְגִלְגָּלָתָם
וְנָתַן לְרֹאשָׁךְ לִיָּהּ חֵן עֲטַרְתָּ תַּפְאֶרֶת תִּמְגֶּנֶךְ
וְנָרְאֶשְׁךָ עֲלֶיךָ כְּכֹרֶמֶל וּדְלַת רֹאשָׁךְ כְּאֹרֶגְמָן מֶלֶךְ אֲסוּר
בְּרֹהִטִים
וְנָוִי מֶה יִקְרוּ רִיעִיךְ אֵל מֶה עֲצָמוֹ רֹאשִׁיהֶם
וְנָאֲסַפְרֵם מִחוּל יִרְבֹּחַן הַקִּיצוֹתִי וְעוֹדִי עֵימֶךְ
- 25 עֵמֶךְ מְקוֹר חַיִּים / מִשְׁקָה עֵץ חַיִּים / וּבִטְלָלֶיךָ כָּל חַיִּים
בְּרוּךְ]
- ג יְשׁוּשִׁים צִיָּה וּמִדְבָּר / בְּמִשׁוֹשׁ הָיְתָה מִדְבָּר / בְּהִיּוֹת פְּעֵדֶךָ מִדְבָּר /
וּכְגֹן נְאוֹת מִדְבָּר
- 15 סַחֲתָהּ סוֹד: הַשׁוּוֹה לְשׁוֹן הַקְּרוּשָׁה: עֲקָדִישׁךְ ... בְּנוֹעַם שִׁיחַ סוֹד: אִישׁ אַמּוֹנוֹת: כִּינוֹי לְמֹשֶׁה,
הַשׁוּוֹה שִׁמְ"ר נָא, א: אִישׁ אַמּוֹנוֹת, זֶה מֹשֶׁה, שְׁנֹאמַר: בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמַן הוּא (בִּמ' יב). כְּמֶלֶךְ:
כִּינוֹי לְמֹשֶׁה לְפִי דִב' לֵג, ה: וְהִיא בִישׁוּרוֹן מֶלֶךְ — זֶה מֹשֶׁה (שִׁמְ"ר ב, ו; שֵׁם נב, א).
לְצִדִּיק מַאֲשָׁמוֹת: לְהַצְדִּיקֵם מִחֻטְאֵי הָעֵגֶל.
- 16 קְרָאוֹת ... בְּשִׁימוֹת: לְפִי בִמ' א, ב. קְרָאוֹת: צוּרַת הַמִּקְדָּשׁ הַנִּטּוּי בְּפֹעֵל כְּמוֹ בְּלִשׁוֹן חו"ל, וְכֵן
בְּפִיּוּטֵי יִנְי בְּכֹמָה מִקְוֹמוֹת כְּגוֹן: לְהַתְחַבְּאוֹת (=לְהַתְחַבֵּא) לְרַפְּאוֹת (=לְרַפֵּא), עֵי לְעִיל בְּמִכּוּא
עִמ' 38. יְהוּא: יְהִי, וְכֵן גַּם הַכְּתִיב בְּכַת"י קִרְפָּמָן לְמִשְׁנָה, עֵי סָגֵל, דְּקִדּוֹק לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, עִמ' 154.
- 17 שֶׁפֶר ... לְרֹאשָׁם: עֵי לְהֵלֶךְ, שו" 21.
- 18 תִּית ... רֹאשָׁם: לְפִי יֵשׁ לִז, לֹא: זִיסְפָּה ... שֶׁרֶשׁ לְמִטָּה וְעֵשָׂה פְּרִי לְמַעַל: תִּית: תַּת.
- 19 כֹּכ ... לְגִלְגָּלָתָם: בִּמ' א, ב.
- 20 וְנָתַן ... תִּמְגֶּנֶךְ: מִשְׁל' ד, ט; רִמּוֹ שֶׁהַמִּפְקֵד הָיָה כְּבוֹד לְיִשְׂרָאֵל.
- 21 וְנָרְאֶשְׁךָ ... בְּרֹהִטִים: שִׁה"ז, ו; הַמִּלִּים 'רֹאשׁ' שֶׁבְּכָל הַפְּסוּקִים רִמּוּדִים לְפָקוּדִים ('שְׂאוֹ רֹאשׁ')
וּלְתִילִי רֹאשׁ, לְכְבוֹד, וְכָל פִּיּוּט ז' לְהֵלֶךְ, מִסְתִּים בְּמִלָּה 'רֹאשׁ'.
- 22 וְנָאֲסַפְרֵם ... רֹאשִׁיהֶם: תַּה' קֶלֶט, יז.
- 23 וְנָוִי ... עֵימֶךְ: שֵׁם, שֵׁם: יח; רִמּוֹ שֶׁהַמִּפְקֵד לֹא יִזִּיק לָהֶם, אֲלֵא אֵךְ יִרְבֶּה מִסְפָּרָם.
- 24 וּבִטְלָלֶיךָ: בְּכַת"י נִיקוּד הו' בְּשׁוּא.
- ג תּוֹכֵן הַפִּיּוּט: תְּפִילָּה לְקִיּוֹם הַבְּטָחוֹת הַנִּבְיָא יִשְׁעִיהוּ עַל פְּרִיחַת הַמִּדְבָּר. קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר יַעֲוֹרֹר
אֶת מַתִּי הַמִּדְבָּר. אֲדוּם—בִּיזְאֲנִטִּין — תַּהִיָּה כְּמִדְבָּר, וְה' יִגְאֲלֵנוּ כִּשְׁם שְׁגָאֵל אֶת דּוֹר הַמִּדְבָּר.
- 27 יְשׁוּשִׁים ... וּמִדְבָּר: יֵשׁ' לֵה, א. כְּמִשְׁוֹשׁ ... מִדְבָּר: בְּשִׁמְחַת צִיּוֹן שְׁהִיתָה פַּעַם מִדְבָּר, לְפִי יֵשׁ'

נגנזו במדבר / כל דור המדבר / וקול קורא במדבר / יעוררם
 ויחיל מדבר
 ירישה תהיה אדום במדבר / וכל מין ארץ יפריח מדבר /
 ית כמו פיתיה מהלכי מדבר / תדבר על ליבנו להוליכינו המדבר
 ככל לכן הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר ודברתי [על לבה]
 ונ [יששום] מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת
 ואנ[תה] קנ[דוש]

ד [עם] כי עז במדבר / היסעתה והולכתה המדבר / מ... ג... במדבר / מצאתה
 ומצאו חן במדבר / מקל דורות במדבר / לא נכה כי אם דור המדבר /
 לנחול עוז מתנה במדבר / ולהקים לך אוהל במדבר / וכו' נשקו בר / מסוד

סד, ט: 'ציון מדבר היתה'. בדיות ... מדבר: לפי יש' נא, ג: 'וישם מדברה כעד וערכתה כגן ה'.'
 נגנזו ... המדבר: על גניזת דור המדבר עי' ירושלמי תענית פ"ד ה"ט, טט ע"ג: 'בכל ערב תשעה
 באב ... היו יוצאין וחופרין להן קברות וישינים. ובשחר היו עומדין ומוצאין עצמם חסירים
 חמשה עשר אלף ופרטרוט, ובשנה האחרונה עשו כן ומצאו עצמן שלימים ... אמרו, דומה
 שביטל הקב"ה אותה הגזירה הקשה מעלינו, עמדו ועשו יום-טוב'; עי' איכ"ר פתיחתא לג;
 אגדת רבה בר בר חנה, ב"ב קכא ע"א. וקול ... במדבר: יש' מ, ג. ויחיל מדבר: תה' כט, ח.
 ירישה ... כמדבר: במ' כד, יח. וכל ... מדבר: לפי יש' מא, יט.
 ככל ... לבה: הושע ב, טז; הפטרת הסדר לפי מנהג א"י, עי' מאן, שם; השווה פסיקתא דר"כ,
 החודש, עמ' 92: 'ארבעים וחמשה יום שהמשיח יגלה להם ויכסה מהם. לאיכן הוא מוליכם?
 — אית דאמרין למדבר יהודה. ואית דאמרין למדבר סיחון ועוג. הדא דכתיב, לכן הנה אנכי
 מפתיה והולכתיה המדבר וגו'; הדרשה הובאה בשינויים בשהש"ר ב, ט; ר"ר ה, יד, ועוד.
 ונ... כחבצלת: יש' לה, א; הפסוק נדרש בתנח' במדבר, ב ובתנח' בוכר שם, על הקב"ה שבתר
 במדבר לשכן שמו באוהל מועד ואמר: 'זה טוב מכל המדינות. כאן אני בתה לי אכסניא. ירד
 לתוכה, התחילו הכל שמחים שהקב"ה ירד לתוכו, שנאמר יששום מדבר וציה וגו'.
 ד תוכן הפיוט: שכחו של דור המדבר שמכל הדורות זכה למתן תורה ולהשראת השכינה באוהל
 מועד.

34-33 מצאתה ... במדבר: לפי הושע ט, י; יר' לא, ב.
 לנחול ... ממדבר: הפסוק 'באר חפרוה שרים ... וממדבר מתנה וממתנה נחליאל' (במ' כא, יט)
 נדרש בתנח' חוקת כא, על התורה שניתנה להם במדבר; עי' מדה"ג במדבר שם, מהדורות, עמ'
 שצ. וכו' נשקו בר: תה' ב, יב; השווה שו"ט ב, יז, עמ' 32: 'נשקו בר ... רב אמר השקו ברה של
 תורה' ובבבלי סנהדרין צב ע"א: 'אין בר אלא תורה שנאמר נשקו בר'. ופירשו 'נשקו' במובן
 כיבוד, או לפי בר' מ, א: 'על פיך ישק כל עמי'. גם בתרגום השבעים בר — Παύδα. מוסר,
 עי' בפירוש רצ"פ חיות לתהילים שם; הדר"ק בפירושו הארוך לתהילים פירשו על עם ישראל
 הראוי לכבוד. מסוד הנידבר: סוד התורה, השווה לעיל, שו' 15: 'סחתה סוד'. ובכבוד הנחבר:
 כבוד ה' המחובר לעמו, וכן לעיל, שו' 2: 'בכבוד לה חובר'.

הַיִּדְבָּר / קִקּוּל הַיִּדְבָּר / וּבִכְבוֹד הַנְּחָבָר / בְּאוֹהֶל מוֹעֵד / בּוֹ לְהִינָעֵד / וּבְעִידֵיךָ
לְהָעִיד / יוֹדִיעַ נָעֵד
נורא וקדוש

ה אל הַכְּבוֹד הַיּוֹשֵׁב בְּסֶטֶר // דְּבָרֵי כְבוֹדָךְ דְּבָרְתָהּ וְלֹא בְּסֶטֶר
בְּעָבוּר פֶּן יֵאמְרוּ חֲלוּקִים שִׁנְיָה דְּבָר // שִׁנְיָתָהּ כְּבוֹדָךְ אֲשֶׁר הוּא הַסֶּטֶר דְּבָר
40 גִּשְׁתָּךְ לְדָבָר דְּבָרֵי אוֹם הַנְּעִימָה // נִמְתָּה כָּל כְּבוֹדָת מְכַוְּדִים פְּנִימָה
דִּיבָר מְאוֹהֶל הַנְּעִימָה בְּמִלְאָתָהּ // לְהַדְרִיךְ לְמַמְלָכָתָהּ / יוֹפִי הַנְּעִימָה לְכַת
הַעֵם כִּי בְּכַפָּף רֹאשָׁם שָׁמְרוּ יַחְסִיָּהֶם // רוֹמְמָתָהּ רֹאשָׁם בְּיַחְסִיָּהֶם

36 להעיד: להזהיר. יודיע ועד: יר' כט: כג.
ה תוכן הפיוט: מקביל למדרשי תנחומא לסדר שלפנינו. כמעמד הר־סיני דיבר ה' לישראל בגלוי ולא בסתר, אבל כשהוקם המשכן היה דיבור ה' מתוך האוהל ב'הצנע לכת' לעם ישראל בלבד, כדי לגדלם ולרוממם. השווה תנח' במדבר, ה: 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני שאו את ראש כל עדת, וזו"ה (תה' קמו) לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללורה. משל למלך שנשא אשה ראשונה, לא כתב לה כתובה, גרשה, לא כתב לה גט, וכן לשניה וכן לשלישית. לזמן ראה עניה אחת יתומה בת טובים, צנועה במעשיה וכשרה, ביקש לשאת אותה, אמר לשושבינו, זו אני רוצה לישא ואיני נוהג בה כראשונות, זו בת מלכים ... אכתוב לה כתובה באיזה יום, באיזה שנה, באיזה חודש, בכמה לחודש, באיזו אפטיא, ὑπαταία (המניין לפי שנות השלטון) ... באיזה מדינה. רוממתי קרנם וכתבתי להם תלוי ראש. לכן נאמר: וידבר ה' אל משה במדבר סיני — הרי אפרכיא ... באהל מועד — הרי מדינה, באחד לחודש — הרי יום ... למה? 'שאו את ראש' לקיים מה שנאמר: לא עשה כן לכל גוי, ומה עשה? הרים ראשם, שנאמר וירם קרן לעמו תהלה לכל חסידיו (תה' קמח): תנח' שם, א: תנח' בובר, שם: כמ"ר א, א: שם ה.
38 אל ... בסתר: ה' היושב בסתר (לפי תה' צא, א: 'יושב בסתר עליין') נתן את התורה לא בסתר, לפי יש' מח, יט: 'לא בסתר דברתי'.

39 בעבור ... דבר: כדי שהמינים לא יקטרגו ויסלפו את דברי ה' ניתנה התורה בפרהסיא, השווה מכילתא, דבחודש פ"ה, עמ' 220: 'רבי נתן אומר, מכאן תשובה למינין, שאומרים שתי רשויות הן. שכשעמד הב"ה ואמר אנכי ה' אלקיך, מי עמד ומיחה כנגדו? — אם תאמר במטמניות היה הדבר, והלא כבר נאמר: לא בסתר דברתי וכו'. ובמכילתא שם פ"א, עמ' 205: 'נתנה תורה דימוס פרהסיא במקום הפקר, שאלו נתנה בארץ ישראל, היו אומרים לאומות העולם אין להם חלק בה'. חלוקים: כופרים ומינים בלשון חז"ל, השווה ספרי דברים, פיסקא לב, עמ' 55: 'ובכל לבבך — בכל לבבך, שלא יהיה לך חלק על המקום'; עי' בהערת ר"ש ליברמן לדב"ר, עמ' 70: חזנות יניי, עמ' רמה.

40 גשתך ... פנימה: אבל לישראל (=אום הנעימה) דיבר מפנים מתוך אוהל מועד. כבודת ... פנימה: לפי תה' מה, יד: 'כל כבודה בת מלך פנימה'.

41 דיבר ... לכת: כדי ללמד לבני ישראל שהצניעות נאה להם, כדברי המדרש, עי' למעלה, שו' 8. הצנע לכת: מיכה ו, ח. לממלכת: לפי שמ' יט, ו.

42 העם ... ביחוסיהם: בשכר שכני ישראל במצרים (=בכפף ראשם) שמרו על יחוסם והיו גדורים מן העריות, וכו' שה' ישא ראשם וירוממם. השווה מכילתא בוא פ"ה, עמ' 14: 'שלא נחשדו על העריות ולא על לשון הרע. ולא שנו את שמם ולא שנו את לשונם'; עי' להלן בקרובה לשור או כבש, שו' 39.

וַיִּוֹדַעְתָּהּ בְּאֵיזָה מְקוֹם וּבְאֵיזָה צֶדֶד זֶה הַמְּזוּמָן // וּבְאֵי זֶה חֹדֶשׁ וּבְאֵי זֶה שָׁנָה
וּבְאֵי זֶה זְמַן
וַיִּכָּר חֹדֶשׁ רִאשׁוֹן הוֹצִיאָם בְּגִלּוֹי רֹאשׁ // וַיִּכָּר חֹדֶשׁ שֵׁנִי הֶעֱבִיאָם בְּתַלְוֵי
רֹאשׁ

חִידוּשׁ טוֹכָה כָּכָל חֹדֶשׁ הָיָה לָהֶם // אָמַת אֲשֶׁרֵיהֶם שָׁפַךְ הָיָה לָהֶם
טַעֲמוֹ מִמַּתְקִים וְכוּלּוֹ מִחֲמָדִים // וַדְּבָרָיו מְתוֹקִים וְכוּלָם נְחָמִדִים
יוֹפִי בַת קוֹלוֹ לֹא נִישְׁתַּנֶּת // דָּת בְּאוֹהֶל מוֹעֵד עַת לָהֶם נִישְׁתַּנֶּת
לְעוֹלָם

וידבר 1

אֶל[הֵי]ם] הַמְּדַבֵּר בְּצִדְקָה // לְגוֹי צִדִּיק אֲשֶׁר רוֹמְמָה צִדְקָה
בְּמִשְׁכַּן מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה // בְּאוֹהֶל עֲבוֹדַת הַצִּדְקָה

גּוֹאֵל עַמּוֹ בֶּיֶד רַחֲמָה // לְ[תַת] לָהֶם תַּלְוֵי רוֹמָה
דִּיבָר לְצִיר לְמִנּוּתָם בְּתוֹכָהּ // מְנַיֵּם לְדַעַת כְּמָה

וַיִּוֹדַעְתָּהּ ... זְמַן: כִּלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ: וַיִּוֹדַעְתָּהּ: כִּמוֹ וְהוֹדַעְתָּהּ. וּבְאֵיזָה צֶדֶד: מוֹנֵחַ מִצִּיר בַּמִּדְרָשׁ
חֹדֶשׁ, עֵי' בִּכְר, עֲרִכִי מִדְרָשׁ, עֵמ' 53. הַמְּזוּמָן: הַמִּיּוֹעֵד.

וַיִּכָּר ... רֹאשׁ: הַפִּיּוּט מִצִּדְקָה כִּי שְׁנֵי דְרָשׁוֹת מִמְּכִילָתָא וְתַנְחוּמָא, בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן: 'בְּנֵי יִצְחָק בִּיד רִמָּה — בְּרִישׁ גִּלְיָה' (מְכִילָתָא בְּשִׁלַּח פ"א ע"מ' 90), וּבְדִבְרֵי הַפִּיּוּט
בְּקִרְוֹכָה הַנּוֹכַחַת: 'בְּנֵי יִצְחָק בְּיוֹם זֶה בְּגִלּוֹי רֹאשׁ', וַיִּכָּר ... רֹאשׁ: וּבְחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וּבְמִנּוּתָם
שֶׁבְסֹדֶר לְפָנֵינוּ הִגִּיעוּ לְתַלְוֵי רֹאשׁ — הִרְמַת רֹאשׁ כִּלְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ.

חִידוּשׁ ... לָהֶם: הַשְׁווֹה בְּרַכַּת הַחֹדֶשׁ 'שֶׁתַּחֲדָשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וּלְבִרְכָּה'.

טַעֲמוֹ ... מִחֲמָדִים: לְפִי שֶׁה"ש ה', טו. וַדְּבָרָיו ... נְחָמִדִים: לְפִי תה' יט, יא.

יוֹפִי ... נִישְׁתַּנֶּת: קוֹל ה' מְאוֹהֵל מוֹעֵד לֹא הָיָה שׁוֹנֶה מִקוֹל ה' בְּסִיגִי, הַשְׁווֹה קִרְוֹכָה עֹז, שו'
21-22; תו"כ פ"ב, ד, ע"א: 'מְאוֹהֵל מוֹעֵד, מִלְמַד שֶׁהָיָה הַקוֹל נִפְסָק וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ מִמְּאוֹהֵל
מוֹעֵד, יִכּוֹל מִפְּנֵי שֶׁהָיָה נִמְוָךְ? — ת"ל וַיִּשְׁמַע אֶת הַקוֹל ... הַקוֹל הַמִּתְפַּרֵּשׁ בְּכַתּוּבִים, וְמָה
הַמִּתְפַּרֵּשׁ בְּכַתּוּבִים? — קוֹל ה' בְּכּוֹחַ קוֹל ה' בְּהִדְרָת קוֹל ה' שׁוֹבֵר אֲרָדִים ... קוֹל ה' חוֹצֵב לְהַבּוֹת
אֵשׁ; עֵי' לְהִלֵּךְ שו' 53-55. נִשְׁתַּנֶּת: נִשְׁתַּנֶּת; נִשְׁתַּנֶּת: עֵי' מ"צ סגל, דְּקִדּוּק לִשְׁוֹן
הַמִּשְׁנָה, ע"מ' 153.

תּוֹכֵן הַפִּיּוּט: עַל הָעֶרֶךְ הָרַב שֶׁל מִנּוּתָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. סִמּוֹל לְכַבּוֹד וּלְיִקָּר — 'תַּלְוֵי רֹאשׁ' לְעַם וּפִיּוּס
אַחֲרֵי חֲטָא הָעֵגֶל. צִדְקָה עֲשֵׂה הַקִּבְלָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּחַתּוֹ לָהֶם חוֹקִים וּמִשְׁפָּטִים יִשְׂרָאֵל.

אֵל ... בְּצִדְקָה: יֵשׁ סג, א. לְגוֹי ... צִדְקָה: לְפִי מִשׁ' יד, לד: 'צִדְקָה תְּרוּמָה גו'.

בְּמִשְׁכָּן ... הַצִּדְקָה: לְפִי יֵשׁ לב, יז: 'וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה שְׁלוֹם וְעֲבוֹדַת הַצִּדְקָה — הַשְׁקֵט
וּבִטָּח'.

גּוֹאֵל ... רוֹמָה: גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הִתְהַלַּךְ בְּיַד רִמָּה' (ש"מ' יד, ח) וּמִנּוּתָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְרָשׁ
הָיָה לָהֶם 'תַּלְוֵי רִמָּה'.

לְצִיר: מִשָּׁה.

החוצב בקולו להבות אש // קולו על המים והוא באש
והלא כה דברו באש // והוא בכבודו אש אכלה אש

55 זה הבחור פאנזים // ובקולו משבר ארזים
ח[כס] ל[ג]לות סודים ורזים // לאום צנארה בחרוזים

טהור עינים מראות [רע] // ובהיות כן לא ראינו רע
יעץ לפקוד עם אשר נפרע // וממפקדם [לא] נגרע

60 כבוד גדול לכבודה // אשר בכוכב קנה לו עבודה
לראשה [לנית] חן הכתיר וחידה // ועימה בכל צר לה דידה

מגיד צדק ודוביר [מישרים] // [נ]דיבוריו מאד מיושרים
נודע בשערים תת לעם ישרים // חוקם ומשפטים ישרים

[ס]וד ליריאייו באוהל מועד // הינעד
עבור להצילם [מ]כל איד // הנהיר אותם מל...

65 [פ]... .. פקודים // וחימש חומש פיקודים
[צ] ולהפקיד עליהם פקודים

קורא חבורות ... // לו תלוי ראש
רומימות לשא[ת] ... //

53 החוצב ... אש: לפי תה' כט, ז. קולו ... המים: שם שם, ג. והוא באש: לפי דב' ד, כד.

54 והלא ... כאש: יר' כג, כט. והוא ... אש: עי' לעיל קרובה מו, שו' 76.

55 זה ... ארזים: תה' כט, ה.

56 ח[כס] ... בחרוזים: ה' גילה סודות התורה. לאום ... בחרוזים: כינוי לישראל לפי שיה"ש א, י.
בשיהש"ר נדרש הפסוק על לימוד התורה.

57 טהור ... רע: חבקוק א, יג.

58 אשר נפרע: בחטא העגל, לפי שמ' לב, כה: יירא משה את העם כי פרע הוא. וממפקדם ...
נגרע: לפי שמ' ל, יב.

59 עבודה: במשכן, לפי במ' ד, כג.

60 וחידה: ושימחה, מלשון חדוה. ועימה ... דידה: לפי תה' צא, טו. דידה: הלך, ליווה בלשון
חז"ל: 'אשה מדדה את בנה' (משנה שבת יח, ב).

61 מגיד ... [מישרים]: לפי יש' מה, יט. מיושרים: לפי תה' יט, ט.

62 נודע בשערים: מש' לא, כג. לעם: אולי יש לנקד לעם בסמיכות לישרים ור"ל העם של הישרים.

63 [ס]וד ליריאייו: לפי תה' כה, יד.

65 חומש פיקודים: ספר במדבר נקרא כך משום שהוא פותח במניין העם, עי' משנה יומא ז, א:
'ובעשור שבחומש הפקודים'.

שונה בדבר מפריד אלוף // ואל ש...
[ת] ... דבר חילוף // ואין בדבריו תוע וסילוף 70

1 [ובכן לצאתם מארץ מצרים] לאמר

לאמור אהבת אהבים אשר א[הבתה] אותם
לאמור בריכת בנים בחר בית בינותם
לאמור גדולת גוי גדר גינזי גינותם
לאמור דיברת דודים דופיק דלתי דתם 75
לאמור הוצאת הקאת העלחת הליכת הכאתם
לאמור ולדבר ולגפה ולתנות ותיקות וועדתם
לאמור זאת זכות זימון זקים זקיפתם
לאמור חוקת חומש חמושים חופש חירותם
לאמור טובת טפים טיכם טעמת טענת טהרתם 80
לאמור יחידות יחידים יוקר יהירות יצירתם
לאמור פתרון פשרון כרם כינוי כבודתם
לאמור להם ליבוב לימד ליהת לקיחתם

- 69 שונה ... אלוף: מש' יז, ט.
70 דבר ... וסילוף: אולי ר"ל כי המשנה ואומר שיש רשויות מפירד את ישראל מאלופו של עולם, ע"י רש"י במשלי שם, והפייטן מתייחס ל'חלוקים' לעיל, בשו' 39. תוע: מן 'תעה'. השווה קרובה ג, שו' 22 'תוע אולתו'. וממנו 'תע' — תועה, ע"י קרובה כג, שו' 45: תם (יעקב) ותע (עשו).
ז תוכן הפיוטים: תיאור אהבת ה' לישראל במדבר ובמשכן בנוי לשון לפי סדר א"ב וחשר"ק. לא תמיד אפשר לפענח את כוונת הפייטן שנדחק להביע את דבריו בדימויי מלים וצלילים.
73 לאמור ... בינותם: מאהבת ה' בחר להשכין שכינתו באוהל מועד. בריכת: אולי צ"ל: ברכת.
74 לאמור ... גינותם: בחוקי התורה נגדרו בני ישראל מן העריות. ע"י לעיל, שו' 42. גינותם: לפי במ' כד, ו. 'כנגות עלי נהר'. ואולי ר"ל שה' גידר את עם ישראל והבדילם מן הגרים.
75 לאמור ... דתם: דברי התורה שהם יסודות הדת. דודים דופיק: לפי שה"ש ה, א: 'קול דודי דופק', שנדרש כשהש"ר על הקב"ה הקורא לישראל לחזור בתשובה כדי לגאלם.
77 לאמור ... וועדתם: לספר ולהלל את ויעודם באוהל מועד, ע"י להלן בקרובה קג, שו' 26: 'כוועד וכוותיקה'. ליפה: לייפות, ע"ד פעלי ל"א.
79 חומש: ספר במדבר. חמושים: כינוי ליוצאי מצרים, לפי שמ' יג, יח.
80 טעמת: טעימת. טענת: הרמת משא, כלשון חז"ל, ע"י קרובה מו, שו' 61.
81 לאמור ... יצירתם: גוי יחיד וה' מתגאה ומתיקר בבריאתם.
82 כתרן: כתר. כרם: כינוי לישראל, לפי יש' ה, ז: 'כי כרם ה' צבאות בית ישראל'.
83 ליבוב: חוק, אומץ. לימד: לימוד, לקיחתם: בחירתם לעם. לתת להם את התורה.

לאמור להם מה מאד מיוקרים ממונים מנייתם

85

לאמור נורה נועם נופת נטף נעמתם

לאמור סוד סיכל סילסול סיפר ספירתם

לאמור עינין עירך עונת עמוסת עלייתם

לאמור פקודת פקודי פאר פלא פעולתם

לאמור ציווי צמיחת צדק צבי צהלתם

90

לאמור קושט קיבוץ קהילת קריאת קרושתם

לאמור ריעות ריעות רוחות רום רוממותם

לאמור שינון שימע שבח שימות שאריתם

לאמור תינני תוקף תוכן תחילת תפארתם

21 ובכן שאו את ראש

95

תתנם תוקף תלוי

ראש

תשיתם שבח שרון

ראש

תרומתם רצון ראשית

ראש

תקפם קומת קינין

ראש

תציבם צמח צדיק

ראש

תפדם פטר פידיון

100

ראש

תעזרם עיר עינין

ראש

תסמכם סגל שמחת

ראש

תגובכם נצח נואי

ראש

85 נורה: נאה. נעמה: נעימה, במובן 'מנעים קולו בזמר', ע"י מילן בן-יהודה, ערך נעם, והכוונה לרינה ולתפילה. נופת נטף: לפי שה"ש ד, יא.

86 סילסול: מעלה יתרה, התנשאות על-ידי ספירת בני-ישראל.

87 עמוסת: כינוי לישראל, לפי יש' מו, ג. עלייתם: התעלותם על-ידי המפקד. או עלייתם ממצרים.

88 פקודת ... פלא: ע"י להלן. קרובה קג, שו' 20: 'בפלא ובפקודה יחנו'.

88-89 רוממותם ושבחם של בני ישראל על-ידי מנינם במדבר. צמיחת צדק: לפי יר' כג, ה.

95 תוקף: חזק, אומץ.

21 תוכן הפיוט: ברכות לעם ישראל לפי סדר תשר"ק. ומתאים בתוכן ובמלים לז'.

95 תוקף: חזק, אומץ.

96 שבח שרון: ע"י יש' לה, כ.

99 צמח צדיק: ע"י שו' 89.

100 פטר פידיון: כשם שנפדו כמצרים על-ידי מכת בכורים, לפי שמ' יג, טו.

103 תגובכם: במובן צמיחה וגידול. נואי: יופי.

ראש	תמלאם מצנות מינוי	
ראש	תלבישם ליוית ליבוב	105
ראש	תכנסם כבודת כנת	
ראש	תיתחדם ייקר יפ[ע]ת	
ראש	תשעם טרף טורי	
ראש	תחנמדם חשק חידנות	
ראש	תזכרם זכות זוקף	110
נראש	תודיעם כי הם סוף	
ראש	תהדרם הדרת הורית	
ראש	תדלם דלת דיצת	
ראש	תגדילם גז גזירות	
ראש	תבננם פיניגי בראשית	115
ראש	תאזכרם אמנת אהבת	
	כי אתה ...	

[איש על דגלו]

קג / במדבר ב א

מחמת המצב הלקוי של הקרובה קשה לבארה. תוכנה: חניית השבטים במדבר לפי דגליהם.

-----	1 הצנע בו מוצנע סדורים קצובים תלים תלים בתקף איפנון תקופות ארבע קשטים וקשורים יה עידות נאמנה וקלים בנשיאתם
	5	ובכן (לכית אבותם)
	11	אבותם משובי עבותם / [ב]..... [ג]..... / [ד]..... ומעונותם

105	ליוית: עי' לעיל, שר' 21.
106	כנת ראש: לפי תה' פ, טז, כינוי לישראל.
110	תזכרם: תתן להם, לפי בר' ל, כ. 'זכרני אלהים אותי זכר טוב' ותרגמו: יהב ... חולק טוב. זוקף: זקיפה.
113	תדלם: תרוממם. דלת: לפי שה"ש ז, ו: 'ודלת ראשך כארגמן'.
114	גז גזירות: ההפך מהכתוב באיוב א, כ: 'ויגז את ראשו'.
116	אמנת: ברית.

-[ו] /היו כרשת
 [ז]..... /דלתותם / חתמתה כידך עיתותם
 10 [ט]..... /[יש]בותם ועמידותם
 כבודך מהלך... / [ל].....
 [מ].....ה אותם / נעמו לך דגלי...תם
 [ס]..... / [ע].... לשכטי תם
 פקודים כמ..... / [צ].....
 15 [קר]בת אלהים טובתם / ריבוע מזוזות [ביתם]
 [ש]..... / [ת]..ונת שלום פקודתם

ובכן (יחנו)

- 21 [בת]...ובת... [יחנו]
 פריצוי וקר[יעות] [יחנו]
 20 [בצ]... [יחנו]
 [ענז] ובעננה [יחנו]
 [בנ]... [יחנו]
 פליפוב [ובל]... [יחנו]
 פידיות וקישרה [יחנו]
 25 [בח]...ובח... [יחנו]
 פורעד ופנותיקה [יחנו]
 [כד]... [יחנו]
 פכחירה ופכט[נה] [יחנו]
 [בש]... [יחנו]
 [בק]...ובק... [יחנו]
 פפלא ופפודה [יחנו]
 [בס]...ובס... [יחנו]
 פמישור ופמניחה [יחנו]
 [ככ]...ובכ... [יחנו]
 פטובה ופטורה [יחנו]
 [פז]... [יחנו]
 פהוד [יכה]דר [יחנו]
 פגודל ופגילה [יחנו]
 [בא]...ובא... [יחנו]

ח ... ויערץ וי[קדש]... פאמונה פם פנאמן[יר]..... [בצ]כאות
 מעונה כל וקרא

- 11 כבודך מהלך: אולי צריך להשלים: בינותם (מ. זולאי).
 17 ובכן: על מבנה הפיוט שלפניו וסדרו עי' קרובה צב, שו' 33.
 23 בליכוב: בחוזק באומץ.
 25 [בזמן] ובזידיה: לדעת ר"ח ילין 'זימן' מוכנו חיבור, דיכוק לפי משנת ברכות ז, א: 'שלושה
 שאכלו כאחת חייבין לזמן', וגם 'ובד' מוכנו לפעמים חיבור, ולפי זה גם כאן פירוש: בחבורה
 ואגודה אחת יחנו (מבוא לניקוד המשנה, עמ' 193; עיוני לשון, עמ' קצג).